

En ole kertomus

Joistakin on lohduttavaa ajatella elämää kertomuksena. Toisista se on mieleltöntä. Oletko sinä Kerronnallinen vai ei-Kerronnallinen?

” Jokainen meistä laatii ja elää ’kertomuksen’, brittiläinen neurologi Oliver Sacks kirjoitti, ja ”tämä kertomus on sama kuin me”¹. Samoin yhdysvaltalainen kognitiivinen psykologi Jerome Bruner: ”Minä on jatkuvasti uusiksi kirjoitettu tarina.”² Ja: ”Lopulta me *tulemme* niiksi omaelämäkerralliseksi kertomuksiksi, joilla kerromme elämästämme.”³ Tai toinen yhdysvaltalainen psykologi, Dan P. McAdams: ”Olemme kaikki tarinankertoja ja kertomamme tarinat.”⁴ Ja näin yhdysvaltalainen moraalifilosofi J. David Velleman: ”Keksimme itsemme [...] mutta todella olemme keksimämme henkilöahmot.”⁵ Ja kaiken lisäksi toinen yhdysvaltalaisfilosofi, Daniel Dennett: ”Olemme kaikki taiturimaisia kirjailijoita ja löydämme itsemme syventyneenä kaikenlaisiin toimiin [...], jotka esitämme aina parhaamme mukaan. Yritämme kytkeä kaiken aineksemme yhteen hyvään tarinaan. Ja tuo tarina on omaelämäkertamme. Sen keskipisteessä, päähenkilönä, olemme me itse.”⁶

Näin sanovat narrativistit, kerronnallistajat. Tarinalistamme itsemme ja olemme tarinamme. Tästä näkemyksestä vallitsee huomattavan vahva yhteisymmärrys, eikä pelkästään ihmistieteissä vaan myös psykoterapiassa. Tavallisesti se yhdistetään ajatukseen, jonka mukaan itsen kertominen on *hyvä* asia ja välttämätöntä täysipainoisessa ihmiselämässä.

Minusta ei ole totta, että kaikki kertovat itsensä, eikä sekään, että tämä olisi aina hyvä asia. Nämä eivät ole yleismaailmallisia inhimillisiä totuuksia edes silloin, kun rajaamme tarkastelumme psykologisesti normaaleihin ihmisiin, kuten tässä kirjoituksessa. Ne eivät ole yleismaailmallisia inhimillisiä totuuksia, vaikka ne pätevät joihinkin, moniin tai useimpiin ihmisiin. Parhaimmillaankin kerronnallistajat vain yleistävät oman kokemuksensa aivan liian inhimillisesti. Epäilen tosin, että heidän luonnehdintansa eivät kuvaa täsmällisesti edes heitä itseään.

Mitä he tarkoittavat tarkalleen? Se on äärimmäisen epäselvää. Näyttää kuitenkin, että keskuudessamme on joitakuita syvästi *Kerronnallisia*, jossa Kerronnallisenä oleminen isolla K:lla merkitsee (tarjoan määritelmän) *luontaista taipumusta kokea tai käsittää oma elämä, ajallinen olemassaolo, itseys, kerronnallisella tavalla, tarinan muotoisena tai ehkä kokoelmana tarinoita, ja – jollain tavalla – elää tässä käsityksessä*. Kerronnallisen katsannon suosio on siinä, että ensi näkemältä tällaisia ihmisiä näyttää olevan.

Ehkä. Mutta monet meistä eivät ole Kerronnallisia tässä mielessä. Olemme luonnostamme – syvästi – ei-Kerronnallisia. Olemme pohjimmiltamme Kerronnallisuus-vastaisia. Kysymys ei ole ainoastaan siitä, että muistikuvamme ovat toivottoman sirpaleisia ja sekavia, jopa silloin kun yritämme muistella ajallisesti ulottuvaa tapahtumasarjaa. Asia on laajempi. Se koskettaa kaikkia elämäntiloja, elämän ”suurta sekamelskaa” yhdysvaltalaisen kirjailijan Henry Jamesin ilmausta käyttäkseni⁷. Ilmaus sopii kertomusta paremmin luonnehtimaan meidän käsitystämme inhimillisen olemassaolon laajalaisesta rakenteesta. Elämä ei meillä yksinkertaisesti koskaan ota tarinan asua. Eikä sen moraalista näkökulmasta pidäkään.

Taipumus pitää hallintaa itseyden ominaisuutena on yhdysvaltalaisen sosiaalipsykologi Dan Wegnerin mukaan persoonallisuuden piirre, joka on toisilla mutta ei toisilla⁸. Voidaan tehdä vahvaa kokeellista näyttöä saanut jako ihmisiin, joilla on Wegnerin ”tekijyyden tunteeeksi” kutsuma suhde ajatuksiinsa, ja kaltaisiin ihmisiin, joilla ei tuota tunnetta ole ja joista tuntuu, että ajatukset vain tulevat⁹. Tämä saattaa seuralla jaottelua niihin ihmisiin, jotka kokevat itsensä itsensä-muodostajina, ja niihin, jotka eivät näin koe, mutta joka tapauksessa *kokemus* itsen-muodostavasta itse-tekijyydestä vaikuttaa todelliselta. Epäilen kuitenkin itse-tekijyyden todellista *olemassaoloa* – jotakin todellista itsemääräämisen prosessia elämän kirjoittamisena.

Kuluneen 20 vuoden aikana yhdysvaltalainen filosofi Marya Schechtman on selittänyt alati tarkennetummin, mitä on olla Kerronnallinen ja ”muodostaa identiteettinsä” itsen kertomisessa. Nykyään hän painottaa, että itsen kertominen voi olla paljolti *epäsuoraa ja tiedostamatonta*. Se on tärkeä myönnytys. Hänen alkuperäisen näkemyksensä mukaan ihmisellä ”täytyy olla täysi, selvä kertomus [elämästään] kehittyäkseen kokonaisvaltaisena persoonana”.¹⁰ Uusi muotoilu vaikuttaa pätevämmältä. Ja se johtaa hänet toteamaan, että kaltaiseni ihmiset voivat olla Kerronnallisia tietämättään tai myöntämättään.

Viimeisimmässä teoksessaan *Staying Alive* (2014) Schechtman väittää, että ”persoonat kokevat elämänsä yhtenäisinä kokonaisuuksina” tavalla, joka ylittää heidän perustavan tietoisuutensa itsestään tiettyä elämän polkua kulkeneina rajallisina biologisina yksilöinä. Hän ajattelee yhä, että ”muodostamme itsemme persoonina [...] kehittämällä ja käyttämällä (pääosin epäsuoraa) *omaelä-*

mäkerrallista kertomusta, linssiä jonka läpi koemme maailman¹¹.

Epäilen tätäkin väittämää. Epäilen, että se olisi yleisinhimillinen tila, yleistä normaaleina pitämieni ihmisten parissa. Epäilen näkemystä, vaikka Schechtman kirjoittaakin, että ”omaelämäkerrallisen kertomuksen laatiminen ei aina (tai koskaan) edellytä oman elämän tietoista uudelleenkertomista itselle tai kenellekään muulle¹². En usko, että ”omaelämäkerrallisella kertomuksella” on merkittävää roolia siinä, miten koen maailman, vaikka tiedänkin, että tämänhetkisiin ajattelu- ja käyttäytymistapoihini ovat vaikuttaneet perusteellisesti geneettinen perimäni sekä sosiokulttuuriset paikka ja aika, erityisesti varhainen kasvatukseni. Tiedän myös, että pienemmässä mittakaavassa kokemukseeni tästä bussimatkasta on vaikuttanut sekä A:n kanssa Notting Hillissä käymäni keskustelu että se, että olen menossa tapaamaan B:tä Kentish Towniin.

Kuten Schechtman, myös minä olen (John Locken persoonan määritelmän mukaan) olio, joka voi ”ajatella itseään itsenä, samana ajattelevana oliona, eri aikoina ja paikoissa¹³. Kuten Schechtman, tiedän, millaista on, kun ”ongelmien ennakointi jo varjostaa iloista nykyyhetkeä¹⁴. Huonosta muististani huolimatta minulla on täysin kunnioitettava määrä tietoa monista elämäni tapahtumista. En elä ekstaattisesti ”hetkessä” millään valaistuneella tai patologisella tavalla.

Mutta minulla on, kuten yhdysvaltalaisella kirjailijalla John Updickella ja monilla muilla, ”elämässäni jatkuva tunne [...] että olen vasta alussa¹⁵. Portugalilaisen kirjailijan Fernando Pessoa ”heteronymi” Alberto Caeiro (yksi hänen seitsemästäkymmenestäviidestä kirjallisesta *alter egostaan*) on erikoinen mies, mutta tämä tavoittaa hyvin monille tutun kokemuksen sanoessaan, että ”Joka hetki tunnen kuin olisin juuri syntynyt/ uuteen päättömään maailmaan¹⁶. Jotkut oivaltavat tämän välittömästi. Toiset ovat ymmällään, ehkä epäuskoisia. Tarinan opetus on ihmisten erilaisuus.

McAdams, sosiaalipsykologian johtava kerronnallistaja, kirjoittaa teoksessaan *Pelastava minä* (2006):

”Murrosiän lopulta ja aikuisiän alusta alkaen rakennamme yhdistäviä itseyden kertomuksia. Muistelemme valikoiden menneitä ja odotamme toiveikkaana tulevaa tarkoituksemme antaa elämällemme jonkinlainen yhtenäisyyden, tarkoituksen ja identiteetin tuntu. Persoonallinen identiteetti on sisäistetty ja kehittyvä elämäntarina, jota me kaikki hiemme eläessämme aikuisuuttamme [...]. En [...] oikeastaan tiedä, kuka olen, ennen kuin minulla on kunnan ymmärrys kerronnallisesta identiteetistäni.”¹⁷

Jos tämä on totta, meidän täytyy olla huolissaan ei-Kerronnallisten lisäksi (jollei heitä haittaa persoonallisen identiteetin puute) myös niistä ihmisistä, joita kehityspsykologi Erik Erikson kuvaa teoksessaan *Identiteetti* (1968):

”Minä on yhdistelmä [...] monia minuuksia. Näiden minuuksien välillä on jatkuva liike ja monesti törmäyksiä.

[...] Tarvitaan todellakin terve persoonallisuus, jotta ’Minä’ voi puhua kaikkien näiden minuuksien suulla ja kutsua joka hetkellä itseään yhtenäiseksi Minäksi.”¹⁸

Ja näin kirjoittaa englantilainen moraalfilosofi Mary Midgley teoksessaan *Häijyys* (1984):

”[Tohtori Jekyll] oli osittain oikeassa: me *emme ole* vain yksi vaan monta [...]. Joidenkin meistä täytyy pitää kokous joka kerta, kun haluamme tehdä jotain hiukankin haastavaa, jotta saisimme selville, kuka meistä kykenee hoitamaan sen [...]. Käytämme paljon aikaa ja luovuutta kehittämällä tapoja järjestää sisäistä joukkoamme, varmistaa sen suostumus ja asetella se toimimaan kokonaisuutena. Kirjallisuus osoittaa, että tällainen tunne ei ole harvinainen.”¹⁹

Erikson ja Midgley antavat hämmästyttävästi ymmärtää, että olemme kaikki kuvatus kaltaisia, ja monet ovat samaa mieltä – oletettavasti ne, jotka sopivat kuvioon. Olen kiitollinen Midgleylle, kun hän jatkaa, että ”toiset eivät tietenkään tunne olevansa lainkaan tällaisia, ällistyvät kuvauksista ja ovat taipuvaisia pitämään moniminaisia höperöinä²⁰. Toisaalta meidän ei pitäisi hyväksyä teoriaa, joka kyseenalaistaa näiden ihmisten vaatimuksen olla aitoja persoonia. Emme tahdo hiljentää maalari Paul Kleetä, joka kirjoitti päiväkirjoissaan 1900-luvun ensimmäisinä vuosina:

”Minäni [...] on dramaattinen kokonaisuus. Tuolta saapuu profeetallinen esi-isä. Tuossa huutaa julma heeros. Tuossa alkoholisoitunut *bon vivant* väittelee oppineen professorin kanssa. Tuossa jatkuvasti rakastunut runotar kohottaa katseensa taivaaseen. Tuossa isä tarjoaa apuaan ja esittää pikkumaisia vastalauseitaan. Tuossa suopea setä tarjoutuu isän puolestapuhujaksi. Tuossa lörpöttää ja juoruaa täti. Tuolla sisäkkö tirskuu riettaasti. Ja minä katson kaikkea tätä hämmästyneenä teroitettu kynä kädessäni. Raskaana oleva äiti haluaa liittyä seuraan. ’Pssst!’ suhahdan, ’Et kuulu tänne. Olet jaollinen.’ Ja hän katoaa.”²¹

Tai kuten brittiläiskirjailija W. Somerset Maugham pohtii *Kirjailijan muistiossaan* (1949):

”Tajuun, että minäni on tehty useista persoonista ja että tällä hetkellä niskan päällä oleva persoona antaa väijäämättä paikkansa toiselle. Mutta mikä niistä on se oikea? Ne kaikki vai ei mikään niistä?”²²

Mitä näiden ihmisten pitäisi ajatella, jos kerronnallisen yhtenäisyyden kannattajat ovat oikeassa? Minusta heidän pitäisi jatkaa kuten ennenkin. Heidän sisäiset joukkonsa voivat ehkä jakaa jonkinlaisen riehakkaan minäkertomuksen. Mutta heille ei näytä olevan mitään selvää osaa aikamme johtavissa persoonallisen yhtenäisyyden filosofioissa, joita esittävät (muiden muassa) Schechtman, Harry Frankfurt ja Christine Korsgaard. Luulen, että yhdysvaltalainen kirjailija F. Scott Fitzgerald on väärässä sanoessaan *Muistivihkoissaan* (1978), että ”[y]hdestäkään

”Huono muisti suojelee Montaignea kunnianhimon vastenmieliseltä muodolta, estää hölöttämästä ja pakottaa hänet ajattelemaan asiat itse läpikotaisin.”

hyvästä kirjailijasta ei ole hyvää elämäkertaa. Ei voi olla. Kirjailija on liian monta ihmistä, jos hänestä on miinkään.”²³ Mutta ymmärrämme, mitä hän tarkoittaa.

On lisäksi olemassa valtava ero niiden ihmisten välillä, jotka usein ja vilkkaasti muistelevat mennyttä, ja niiden, jotka eivät muistele juuri koskaan. Omaelämäkerrassaan *Se vähä mitä muistan* (1979) itävaltalais-syntyinen fyysikko Otto Frisch kirjoittaa: ”Olen aina elänyt enimmäkseen nykyhetkessä ja muistanut vain sen, mikä on vaikuttanut kertomisen arvoiselta.” Ja: ”Olen aina, kuten jo sanoin, elänyt tässä ja nyt ja nähnyt hyvin vähän isoa kuvaa.”²⁴ Olen kaiken kaikkiaan Frischin leirissä, vaikka en muistakaan asioita kertoakseni niistä.

Yleisemmin, patologista muistinmenetystä lukuun ottamatta, olen ranskalaisfilosofi Michel de Montaignen leirissä, erityisesti kun on puhe omaelämäkerrallisesta muistista: ”En löydä [muistista] jälkeäkään itsessäni”, hän kirjoittaa esseessään ”Valehtelijoista” (1580). ”[E]päilen, onko maailmassa ketään toista yhtä äärimmäisen huonomuistista ihmistä kuin minä.” Montaigne tietää tämän voivan johtaa väärinkäsityksiin: ”Samoilla sanoilla, joilla he ilmaisevat vajavaisuuttani, he antavat ymmärtää, että olen kiittämätön, ja kuitenkin suurin avuni on siinä, että osaan tuntea ystävyyttä. Kiintymystäni arvostellaan muistini perusteella, ja luontaisesta puutteesta tehdään tahallinen laiminlyönti” – täysin virheellisesti. ”Saan kuitenkin lohtua raihnaisuudestani.”²⁵

Huono muisti suojelee Montaignea kunnianhimon vastenmieliseltä muodolta, estää hölöttämästä ja pakottaa hänet ajattelemaan asiat itse läpikotaisin, sillä hän ei saata muistaa, mitä muut ovat niistä sanoneet. Toinen

etu, kuten hän sanoo, ”on se, että muistelen vähemmän kärsimiäni loukkauksia”²⁶.

Tähän voimme vain lisätä, että huono muisti ja ei-Kerronnallinen luonteenlaatu eivät ole esteitä omaelämäkerralle sen kirjaimellisessa merkityksessä – siis oman elämän tapahtumien kirjaamisena. Montaigne on todiste tästä, koska hän on ehkä merkittävin omaelämäkerturi, suurin inhimillinen itsentallentaja, huolimatta siitä, että

”mikään ei ole kirjoitustyyllilleni vieraampaa kuin pitkä kertonta [*narration estendue* (nykyransk. *étendue*)]. Pidän usein taukoa vetääkseni henkeä, en osaa jäsenellä enkä kehitellä aihetta ja olen taitamattomampi kuin pikkulapsi sorvaamaan sanoja ja ilmaisuja tavallisimmistakaan asioista.”²⁷

Montaigne kirjoittaa tarinallistamatonta elämää – ainoaa merkitsevää elämää, näin olen taipuvainen ajattelemaan. Hänellä ei ole ”puolta”. Hänen rehellisyydestään, joka on kieltämättä äärimmäistä, puuttuu huomion tavoittelu ja tunteellisuus (Augustinus ja Rousseau ovat tässä epäedullisia vertailukohteita). Hän etsii itsetietoa äärimmäisen harkitsematomassa elämäkirjoituksessa ja ”puh[uu] paperille samalla tavoin kuin ensimmäiselle vastaanottajalle”²⁸. Hän tietää, että hänen muistinsa on toivottoman epäluotettava, ja hän päättelee, että itsetietämyksen perimmäinen opetus on tieto omasta itsetietämättömydestä²⁹.

Kun alkaa etsiä muistia koskevia huomautuksia, niitä löytää kaikkialta. Aiheesta vallitsee ainainen erimielisyys. Uskon, että brittiläiskirjailija James Meek on oikeassa, kun hän kuvaa yhdysvaltalaiskirjailija James Salterin *Va-lovuosia* (1975):

”Salter poistaa kerronnalliset siirtymät ja selitykset ja yhteydet, romaanilliset kytkökset, joita ei esiinny todellisissa muistoissamme, ja jättää meille joukon pirstaleisia muistoja – valoisia, rumia, hämmentävän arkisia –, jotka eivät kytkeydy helposti; joita ei saa kokonaisuudeksi muuten kuin aikajärjestyksessä, eikä jäljelle jää muuta.”³⁰

Meek katsoo tämän pätevän kaikkiin ihmisiin, ja se saattaakin olla yleispätevin näkemys. Salter löytää *Valovuosissa* vastaavan katkeaman elämästä itsestään: ”Ei ole kokonaista elämää. On vain palasia. Synnymme maailmaan, jossa meillä ei ole mitään, antaaksemme sen valua käsistämme.”³¹

Ja tämäkin on yleinen kokemus:

”Tarkkailkaamme hetki tavallista mieltä tavallisena päivänä. Mieli vastaanottaa suunnattomasti vaikutelmia – joutavia, epätodellisia, haihtuvia, merkityksettömiä, mielikuvituksellisia, ohikiitäviä tai teräksen lujuuksella syöpyviä. Niitä tulee joka puolelta, loppumattomana lukemattomien atomien suihkuna; ja kun ne putoavat, kun ne asettuvat arkeen, painotus muuttuu entisestä; tärkeä hetki ei osunutkaan tähän vaan tuonne; niin että jos kirjailija olisi vapaa eikä orja, jos hän voisi kirjoittaa mitä tahtoo eikä mitä hänen täytyy, jos hän voisi perustaa työnsä omiin tunteisiinsa eikä yleiseen tapaan, hänen omaksumassaan tyyliä ei olisi juonta, ei komediaa eikä tragediaa, ei rakkaussuhteita eikä katastrofeja eikä kenties ainuttakaan nappia ommeltuna juuri niin kuin Bond Streetin räätälit tahtoisivat sen ommella. Elämä ei ole sarja symmetrisesti aseteltuja opastevaloja; elämä on omaa valoaan hehkua kehrä, osin läpinäkyvä vaippa, joka ympäröi meitä tietoisuutemme heräämisestä sen sammumiseen.”³²

On vaikea saada tästä Virginia Woolfin esseen ”Moderni romaani” (1921) katkelmasta täyttä tolkkua. Selvästikin joukossamme on kertailijoita ja sommittelijoita, ihmisiä jotka eivät ainoastaan luontaisesti tarinallista muistojaan vaan myös elämänsä sitä eläessään. Mutta kun englantilainen näytelmäkirjailija Sir Henry Taylor huomauttaa 1836, että ”kekseliäs ihminen on taipuvainen huomaamaan elämässään elämänsä tarinan ja käyttäytyy sen ohjaamana niin, että syntyy pikemminkin hyvää tarinaa kuin hyvää elämää”, hän kuvaa virhettä, moraalista vaaraa³³. Tämä on epäaitouden resepti. Ja jos kerronnallistajat ovat oikeassa ja tällaiset itsen-tarinallistamisen yllykkeet todella yleismaailmallisia, meidän on syytä olla huolissaan.

Onneksi he eivät ole oikeassa. On olemassa ihmisiä, jotka ihanasti ja liikuttavasti raahustavat menneisyytensä tosiasiallisuuksissa. Muinaisen käsityksen mukaan ihmiset muistavat menneisyytensä aina heille edullisella tavalla. Tämä vain ei ole ollenkaan yleismaailmallisesti totta. Hollantilainen psykologi Willem Wagenaar toteaa asian artikkelissaan ”Tavoitteleeko muisti omaa etuaan?” (1994), samoin Tolstoin Ivan Iljitš kuolinvuoteellaan. Runossaan ”Jatkaa elämistä” (1954) Philip Larkin väittää, että ”olla/ puoliksi-tunnistamaisillamme

kaiken/ tekemisemme pimeän leiman”³⁴. Kerronnallistajat ajattelevat, että tämä on olennaisesti tarinallinen asia, olennaisesti kerronnallinen koonti elämämme muodosta. Mutta monet meistä eivät pääse edes larkinilaiseen puoliksi tunnistamiseen saakka, meillä on tarinan sijaan korkeintaan pätkiä ja palasia.

Hätkähdämme edelleen Larkinin väittämää, että ”kun kerran on kävellyt mielensä mitan, se/ mitä hallitsee on selvä kuin rahtikirja”, koska meistä tuntuu myöhäiselläkin iällä, ettei meillä ole vielääkään selvää käsitystä siitä, mitä hallitsemme. Minulla ainakaan ei ole kunnollista käsitystä siitä, kuka tai mikä olen. Tämä ei johdu siitä, että haluan olla kuin Montaigne, tai koska olen lukenut Sokrateen ajatuksista tietämättömyydestä taikka Nietzschen näkemyksistä nahoista *Epäajanmukaisissa mietelmissä* (1876):

”Kuinka ihminen voi tuntea itsensä? Hän on hämäläinen ja verhoittu juttu; ja jos jäniksellä on seitsemän nahkaa, ihminen voi luoda itse itselleen seitsemän kertaa seitsemänkymmentä nahkaa, eikä siltikään sanoa: ”Tätä sinä siis todella olet, tämä ei ole enää kuorta.”³⁵

Katkelma jatkuu:

”On sitä paitsi tuskallisen vaarallista alkaa näin penkoa itse itseään ja tunkeutua suorinta tietä oman olemuksensa kuiluun. Kuinka helppoa onkaan tehdä itselle tuhoa, jota kukaan lääkäri ei osaa parantaa. Ja miksi se olisi edes tarpeen, koska kaikki – ystävytemme ja vihamme, katseemme ja kättelymme, muistamisemme ja unohtamisemme, kirjamme ja käsilalamme – todistaa olemustamme.”³⁶

En vielääkään malta katkaista lainausta tähän, koska sen jatko kyseenalaistaa näkemykseni:

”Mutta on olemassa keino, jolla tämä äärimmäisen tärkeä kuulustelu voidaan hoitaa. Nuori sielu katsokoon taaksensa ja kysyköön itseltään: mitä tähän saakka olet todella rakastanut, mikä sinua on vetänyt puoleensa, mikä vallinnut ja mikä tehnyt onnelliseksi? Esitä näiden arvoisien kohteiden sarja mielletäväksesi, ja ehkä ne antavat olemuksellaan ja seuraannolla sinulle lain, varsinaisen oman itsesi perustuslain.”³⁷

”Ehkä ne antavat olemuksellaan... sinulle oman itsesi perustuslain.” Tätä väitettä on helppo kannattaa. Se on Marcel Proustin tärkein oivallus. Albert Camus käsittää sen myös. Mutta Nietzsche on täsmällisempi: hän puhuu nimenomaan seuraannosta ja varsinaisesta minästä. Väikuttaa siltä, että minun täytyy joko olla eri mieltä Nietzschen kanssa tai tehdä myönnöstyksen kerronnallistajille: että järjestyksen käsittäminen on mahdollisesti tärkeää itseymmärryksen edistymisessä.

Myönnetään. Seuraannon tai järjestyksen – ’kertomuksen’, jos niin tahdotaan – pohtiminen voi olla joillekin ihmisille tärkeää joissain asioissa. Valtaosalle meistä itseymmärrys uskoakseni tulee kuitenkin pätkittäin ja pa-

lasina. Myönnytykseni ei anna yhtään periksi yleistävälle näkemykselle, josta aloitin, katsannolle jossa – Sacksin sanoin – kaikki inhimillinen elämä on elämäkirjoitusta, ”jokainen meistä laatii ja elää ’kertomuksen’”, ja ”tämä kertomus on sama kuin me”.

Suomentanut Jukka Mikkonen

(lyhennelmä tekstistä *The Unstoried Life. Teoksessa On Life-Writing*. Toim. Zachary Leader. Oxford University Press, Oxford 2015, 284–301.)

Viitteet

- 1 Sacks 1988, 122.
- 2 Bruner 1994, 53.
- 3 Bruner 1987, 15; kursivointi alkuperäisessä.
- 4 McAdams, Josselson & Lieblich 2006, 3.
- 5 Velleman 2006, 206.
- 6 Dennett 1988, 1029.
- 7 James 1974, 181.
- 8 Wegner 2002, 202.
- 9 Wegner 2002, 318, 325–326.
- 10 Schechtman 1996, 93, 119.
- 11 Schechtman 2014, 100; kursivointi Strawsonin.
- 12 Schechtman 2014, 101.
- 13 Locke 1694, §2.27.9.
- 14 Schechtman 2014, 101.
- 15 Updike 2012, 250.
- 16 Pessoa 1998, 48.
- 17 McAdams 2005, 267–268.
- 18 Erikson 1968, 217.
- 19 Midgley 1984, 123; kursivointi alkuperäisessä.
- 20 Sama.
- 21 Klee 1965, 177.
- 22 Somerset Maugham 1949, 21.
- 23 Fitzgerald 1978, 159.
- 24 Frisch 1979, ix, xi.
- 25 Montaigne 2003a, 38; suomennosta muutettu Strawsonin käyttämän M. A. Screechin englanninnoksen (1991) mukaan.
- 26 Montaigne 2003a, 40.
- 27 Montaigne 2003b, 143; käännöstä muutettu.
- 28 Montaigne 2015a, 1.
- 29 Ks. Montaigne 2015b, erit. 434–435.
- 30 Meek 2013.
- 31 Salter 1975, 35.
- 32 Woolf 2013, 106.
- 33 Taylor 1836, 35.
- 34 Larkin 2003, 94.
- 35 Nietzsche 1874, § 1 (340). Vrt. Matt. 18:22: ”Ei seitsemän, vaan seitsemänkymmentäseitsemän kertaa”, vastasi Jeesus.” 30-luvun raamatunkäännöksessä Jeesus sanoi vielä ”[E]i seitsemän kertaa, vaan seitsemänkymmentä kertaa seitsemän”. Vaikeasti nyljetävästä jäniksestä ”seitsennahkaisena”, ks. esim. Rohlf 1868, 19–20.
- 36 Nietzsche, sama.
- 37 Sama.

Kirjallisuus

- Bruner, Jerome, The 'Remembered' Self. Teoksessa *The Remembering Self. Construction and Accuracy in the Self-Narrative*. Toim. Ulric Neisser & Robyn Fivush. Cambridge University Press, Cambridge 1994, 41–54.
- Bruner, Jerome, Life as Narrative. *Social Research*. Vol. 54, No. 1, 1987, 11–32.
- Dennett, Daniel, Why Everyone is a Novelist. *Times Literary Supplement* 16.–22.9.1988.
- Erikson, Erik, *Identity. Youth and Crisis*. Norton, New York 1968.
- Fitzgerald, F. Scott, *The Notebooks of F. Scott Fitzgerald*. Harcourt Brace Jovanovich, New York 1978.
- Frisch, Otto, *What Little I Remember*. Cambridge University Press, Cambridge 1979.
- James, Henry, *The Awkward Age* (1899). Penguin Books, New York 1974.
- Klee, Paul, *The Diaries of Paul Klee, 1898–1918*. Owen, London 1965.
- Larkin, Philip, Continuing to Live. Teoksessa *Collected Poems*. Faber & Faber, London 2003.
- Locke, John, *An Essay Concerning Humane Understanding*. Bassett, London 1689–1690.
- McAdams, Dan P., Josselson, Ruthellen & Lieblich, Amia, Johdanto teokseen *Identity and Story. Creating Self in Narrative*. American Psychological Association, Washington, DC 2006, 1–11.
- McAdams, Dan P., *The Redemptive Self. Stories Americans Live By*. Oxford University Press, New York 2005.
- Meek, James, Memories We Get to Keep. Kirja-arvio teoksista *All That Is* ja *Collected Stories* (James Salter). *London Review of Books*. 20.6.2013, 3–6.
- Midgley, Mary, *Wickedness. A Philosophical Essay*. Ark, London 1984.
- Montaigne, Michel, Valehtelijoista (Des menteurs). Teoksessa *Esseitä* (Essais, 1580–1588). Osa I. Suom. Renja Salminen. WSOY, Helsinki 2003a, 38–44.
- Montaigne, Michel, Mielikuvituksen voimasta (Sur la force de l'imagination). Teoksessa *Esseitä* (Essais, 1580–1588). Osa I. Suom. Renja Salminen. WSOY, Helsinki 2003b, 130–144.
- Montaigne, Michel, Hyödystä ja kunniallisuudesta (De l'utile et de l'honneste). Teoksessa *Esseitä* (Essais, 1580–1588). Osa III. Suom. Renja Salminen. WSOY, Helsinki 2015a, 1–23.
- Montaigne, Michel, Kokemuksesta (De l'Experience). Teoksessa *Esseitä* (Essais, 1580–1588). Osa III. Suom. Renja Salminen. WSOY, Helsinki 2015b, 420–503.
- Nietzsche, Friedrich, *Schopenhauer als Erzieher* [= *Unzeitgemässe Betrachtungen* III] (1874). *Sämtliche Werke. Kritische Studienausgabe*. Toim. Giorgio Colli & Mazzino Montinari (1980). 2., tark. p. Osa 1. DTV & de Gruyter, München & Berlin 1988, 335–427.
- Rohlf, Heinrich, *Medizinische Reisebriefe aus England und Holland 1866 und 1867*. Fleischer, Leipzig 1868.
- Sacks, Oliver, *Mies joka luuli vaimoan hatuksi* (The Man Who Mistook His Wife for a Hat, 1985). Suom. Marja Helanen-Ahtola. Tammi, Helsinki 1988.
- Salter, James, *Light Years*. Vintage International, New York 1975.
- Schechtman, Marya, *The Constitution of Selves*. Cornell University Press, Ithaca 1996.
- Schechtman, Marya, *Staying Alive*. Oxford University Press, Oxford 2014.
- Somerset Maugham, W., *A Writer's Notebook*. Heinemann, London 1949.
- Updike, John, *Self-Consciousness. Memoirs* (1989). Random House, New York 2012.
- Velleman, David J., The Self as Narrator (2005). Teoksessa Velleman, *Self to Self. Selected Essays*. Cambridge University Press, Cambridge 2006, 203–223.
- Wegner, Dan, *The Illusion of Conscious Will*. The MIT Press, Cambridge, Mass. 2002.
- Woolf, Virginia, Moderni romaani (Modern Fiction, 1921). Teoksessa *Kiitäjän kuolema ja muita esseitä*. Suom. Jaana Kapari-Jatta. Teos, Helsinki 2013, 102–110.